MAASEUDUN TULEVAISUUS
Maa- ja metsätaloustuottajajärjestön äänenkannattaja – Perustettu 1916

Päätoimittaja
Lauri Kontro
Toimituspäälliköt
Jussi Martikainen
Tiina Taipale

Sitten on vielä tämä ikävä tosiasia, etteivät yhteiskunnan turvaverkot ole tarkoitettu sellaisille, joita ei työn tekeminen huvita. **MIRJAMI SAARINEN KAUPPALEHDESSÄ**

Gm-vapaus on arvokas valinta

Muuntogeenisten (gm) kasvien viljelyyn suhtaudutaan Suomessa erittäin kriittisesti. Tällaisia kasveja eivät halua viljelijät pelloilleen eivätkä kuluttajat pöytiinsä.

Maaseudun Tulevaisuuden pari vuotta sitten teettämässä kyselyssä kaksi kolmasosaa viljelijöistä oli sitä mieltä, etteivät he halua gm-kasveja missään tapauksessa pelloilleen.

Eurooppalaisten vastustuksesta huolimatta gm-viljely on lisääntynyt Yhdysvaltojen lisäksi erityisesti niin sanotuissa kehittyvissä maissa. Koko maailmassa gm-kasvien viljelyala kasvoi viime vuonna kuusi prosenttia 170 miljoonaan hehtaariin.

Kehittyvistä maista eniten gm-kasveja viljellään Brasiliassa, Kiinassa, Intiassa, Argentiinassa ja Etelä-Afrikassa. EU:ssa gm-kasveja viljeltiin viidessä maassa, eniten Espanjassa. (MT 4.3.)

Suomessa gm-kasveja ei viljellä. Suomeen kuitenkin tuodaan ruokaa tai ruuan raaka-ainetta maista, joissa gm-kasveja käytetään. Kuluttaja ei voi tietää, onko esimerkiksi tuontiliha kasvatettu gm-rehulla, koska siitä ei tarvitse olla mainintaa tuoteselosteessa.

Huolimatta siitä, että Suomessa suhtaudutaan gm-kasveihin erittäin suurella varauksella, on niiden välttäminen tulossa entistäkin vaikeammaksi. Syynä tähän on se, että maailmalla tuotetusta soijasta ja puuvillasta jo yli 80 prosenttia on geenimuunneltua.

Viime vuonna Suomeen tuodusta soijasta noin 15 prosenttia oli muuntogeenistä. Tulevaisuudessa tuonti kasvaa edelleen, koska isot rehutehtaat ovat joko jo päättäneet tai ainakin harkitsevat lisätä gm-soijan käyttöä. Suomen Rehu on päättänyt ottaa gm-soijan käyttöön Turussa valmistettavissa sika- ja siipikarjarehuissa. (MT 6.3.)

Hankkija Maatalouden rehuliiketoiminnan johtajan Jukka Haikosen mukaan gm-soijan tuonnin lisäämisen taustalla ovat hinta- ja saatavuusongelmat. Haikosen arvion mukaan gm-soijan osuus on Suomessa jo 20 prosenttia ja jopa enemmän.

EU:ssa ja Suomessa on pitkään keskustelu gm-kasvien viljelystä. Periaatteessa mitään selkeää linjausta ei ole saatu aikaan, ja jäsenmaat toimivat oman näkemyksensä mukaan.

Yli 80 prosenttia soijan tuotannosta perustuu muuntogeenisiin lajikkeisiin.

Asian vaikeus on näkynyt muun muassa niin sanotun rinnakkaiselolakiesityksen käsittelyssä. Edellinen hallitus antoi lakiesityksen eduskunnalle marraskuussa 2009. Esitys raukesi puolentoista vuoden käsittelyn jälkeen vaalikauden lopussa.

Joka tapauksessa näyttää siltä, että raaka realismi on ajanut idealismin ohitse ja gm-kasveja käytetään Euroopassa ja Suomessa ainakin rehujen raaka-aineena. Syynä tähän on valkuaisrehujen puute maailmassa. Euroopan rehualan järjestön mukaan vähintään 85 prosenttia Länsi-Euroopan tehdasrehuista sisältää gm-aineksia.

Suomen omavaraisuus valkuaisrehuissa on laskenut pitkään, ja on nyt vain runsaat kymmenen prosenttia. Puuttuvat osa pitää tuoda maailmalta ja gm-vapaan valkuaisrehun saanti on päivä päivältä vaikeampaa ja kalliimpaa.

Monet suomalaiset elintarvikeyritykset vaativat edelleen, että eläinten ruokkimiseen käytettävien rehujen pitää olla gm-vapaata. Tällaisia yrityksiä ovat esimerkiksi Valio, Snellman ja Saarioinen.

Gm-aineksista vapaiden elintarvikkeiden käyttämiseen on edelleen kuluttajilla mahdollisuus. Se on kuitenkin arvovalinta, jolla on oma hintansa. Jotta kuluttajilla olisi aito mahdollisuus valita, pitäisi gm-ainesten käytöstä kertoa tuoteselosteissa alkuperämaan lisäksi.

Raaka realismi on ajanut idealismin ohitse.

Aina väärin päin

Kilpailu- ja kuluttajavirasto määräsi Valiolle jokin aika sitten mittavat sakot. Valio valitti päätöksestä ja asia on nyt markkinaoikeuden ratkaistavana.

Syy sakkoihin oli se, että Valio oli kilpailuviraston mielestä alihinnoitellut niin sanotut perusmaidot häätääkseen markkinoille tunkeutuneen ruotsalais-tanskalaisen Arlan. Kilpailuvirasto katsoi Valion syyllistyneen saalistushinnoitteluun.

Valion mukaan kilpailuviranomainen ei ollut ymmärtänyt meijeriteollisuuden tuotantokustannusten rakennetta oikein. Suurin osa Valion tuloista tulee lisäarvotuotteista ja perusmaitojen osuus on vähäinen. Valion tuottajahintaa ei pidä siten verratakaan perusmaitojen hintaan.

Päätöksen jälkeen Valio nosti perusmaitojensa hintoja 30 prosentilla. Myös Arla nosti omien maitojensa hintoja.

Kilpailuviraston mielestä mielestä Valio kuitenkin nosti maidon hintaa liian paljon. Kymmenen prosenttia olisi riittänyt.

Valio vetoaa kilpailuviraston omaan laskelmaan, jonka virasto on aiemmin toimittanut Valiolle. Valio sanoo toimineensa juuri viraston päätöksessä esitetyn laskelman mukaan.

Valio ja kilpailuvirasto ovat käyneet julkisuudessa sanasotaa päätöksestä, mikä on varsin harvinaista. Toisaalta julkinen kiistely on ymmärrettävää päätöksen historiallisuuden vuoksi. Koskaan aiemmin ei ole langetettu sellaisia sakkoja sen tyyppisin perustein kuin nyt.

Olisi hyvä, että Valio ja kilpailuvirasto pääsisivät yhteisymmärrykseen edes siitä, mitä virasto on kirjoittanut. Tilanne, jossa ”teet niin tai näin, niin aina väärin päin” ei ole hyvä kenenkään kannalta.

VIERASYLIÖ

Suolaantuminen on suurin uhka Talvivaaran alueen järville

Vuoden 2012 ympäristöuutinen Suomessa oli Talvivaaran kaivosalueelta luontoon purskahtanut jäteliemi. Lähijärviin ja -jokiin ajautui hapanta, sulfaattipitoista nestettä, joka sisälsi muun muassa nikkeliä, mangaania, alumiinia, kadmiumia ja uraania.

Julkisessa keskustelussa esiin nousivat erityisesti vesistöihin päässeet suuret raskasmetallimäärät.

Onnettomuus ei kuitenkaan ollut yllättävä. Talvivaaran päästöt ovat ylittäneet ennakkolaskelmat räikeästi jo alusta lähtien.

Kaivos on puolustautunut sillä, ettei se osannut arvioida päästöjen todellista määrää. Sulfaattipitoisuudet ovat pahimmillaan olleet yli satakertaisia alkuperäisiin arvioihin verrattuna.

Vahingot paljastuvat koko laajuudessaan keväällä lumien ja jäiden sulettua. Tilanne ei todennäköisesti kuitenkaan palaudu koskaan ennalleen.

Talvivaaran alueen vesistä on löydetty menehtyneitä kaloja erityisesti happaman ja hätäkalkitun veden sekoittumiskohdassa, jossa pH-muutokset ovat suuria. Aikuiset kalat kykenevät välttämään lievää happamuutta ja poistuvat alueelta, jos siihen on suinkin olemassa mahdollisuus.

Mätimunissa kehittyvät alkiot, kuten syksyllä kudetut siian ja muikun munat ovat vastakuoriutuneita poikasia kestävämpiä veden laadun muutoksille. Mätimunan kuori suojaa niitä. On kuitenkin mahdollista, että metallit saostuvat pohjalla olevien munien pinnalle ja tukahduttavat ne.

Uraanipäästöt jäävät pieniksi

Kaikeksi onneksi Talvivaarasta ei päässyt luontoon juurikaan ravintoketjuissa rikastuvia metalleja, kuten elohopeaa, joten metallien haitalliset vaikutukset eivät ole pitkäaikaisia. Ne kerrostuvat aikanaan järvien pohjaan tai kulkeutuvat hiljalleen virtavesien mukana alempiin vesistöihin.

Luonnolle aiheutuneiden vahinkojen lisäksi erityisesti uraanipäästöjen suorat terveysvaikutukset ovat herättäneet suurta huolta.

Pitoisuudet eivät ole kuitenkaan olleet erityisen pelottavia. Vaikka tällaista järvivettä joisi päivittäin, annos olisi vain viidennes suomalaisten keskimäärin saamasta vuosiannoksesta.

Talvivaaran päästöt ovat ylittäneet ennakkolaskelmat räikeästi jo alusta lähtien.

On syytä olettaa, että pitkään jatkuneet massiiviset sulfaattipäästöt muodostuvat aikaa myöten haitallisemmiksi kuin luontoon päässeet metallit.

Merkittävin sulfaattipäästöjen vaikutus kohdistuu veden suolapitoisuuteen. Talvivaaran lähimmät järvet ovat jo pahasti suolaantuneet.

Suolaantuneiden järvien veden ionikoostumus ei kuitenkaan ole sama kuin valtamerissä, joissa kloridi muodostaa yli puolet suolaisuudesta.

Klorideita ei ilmeisesti ole päässyt Talvivaaran alueella vesiin lainkaan. Sen sijaan meriveden kolmen seuraavaksi tärkeimmän suolan pitoisuudet ovat reilusti koholla tavalliseen järviveteen verrattuna.

Pohjat voivat tulla hapettomiksi

Natriumin määrä lähijärvissä on noin tuhatkertainen normaaliin järviveteen verrattuna. Se ei silti ole kuin seitsemäsosa täyssuolaisen meriveden pitoisuudesta ja aika lähellä Itämeren natriumpitoisuutta.

Lähijärvien sulfaattipitoisuus on sen sijaan yli kaksi kertaa korkeampi kuin valtamerissä. Myös magnesiumin määrä on noussut. Se lisää veden kovuutta, mutta ei sinänsä ole haitallista.

Suolainen vesi on suolatonta painavampaa ja kerrostuu siksi sen alapuolelle. Tiheysero estää veden kierron keväisin ja syksyisin, ja raskaammasta, syvällä olevasta suolavedestä tulee hiljalleen hapetonta yhteyden ilmakehän kanssa estyttyä.

Vesi on suolaisuuden harppauskerroksen eli halokliinin alapuolella elinkelvotonta makean veden eliöille ja hapen kadottua suolaisuutta sietävillekin lajeille.

Eräissä padotuissa merenlahdissa (esimerkiksi Hangon pohjoispuolella sijaitseva, 1950-luvulla padottu Gennarbynlahti) on nykyisin vakaa halokliini, jonka alapuolella vallitsevat pysyvästi hapettomat olosuhteet. Samoin voi ennustaa käyvän Talvivaaran alueen järville.

Haitat voivat olla pysyvät

Hapettomissa olosuhteissa sulfaatista syntyy rikkivetyä, joka aiheuttaa mädän kananmunan hajua veteen.

Suolaiseen, hapettomaan alusveteen kertynyt rikkivety tappaa vedestä lähes kaiken elämän, jättäen jäljelle vain sitkeimmät mikrobit.

Onneksi rikkivety haisee niin voimakkaasti, että ihmisten altistuminen vaarallisille pitoisuuksille on hyvin harvinaista. Talvivaarassa viime vuoden maaliskuussa kuollut työntekijä kylläkin menehtyi rikkivetymyrkytykseen liikuttuaan alueella ilman suojavarusteita.

Vaikuttaakin siltä, että pitkäaikaisin ympäristöhaitta muodostuu todennäköisesti pitkään jatkuneista sulfaattipäästöistä ja järvien suolaantumisesta.

Haitta voi tältä osin olla käytännössä pysyvä.

HANNU LEHTONEN
SUSANNA HIETANEN
Lehtonen on professori ja Hietanen dosentti ja yliopistonlehtori Helsingin yliopiston ympäristötieteiden laitoksessa.

PÄIVÄN KUVA

EERO KETOLA

Lämpöä pakkasessa

Turkinkyyhkyt ovat jo pariutuneet Salossa. Ensimmäiset aloittivat haudonnan jo helmikuun puolella. Salo on turkinkyyhkyjen ”Suomen pääkaupunki”. Omakotitaloista koostuvassa, Enolan vanhassa kaupunginosassa, viihtyy yli kaksikymmentä turkinkyyhkyä läpi vuoden.

Päivän kuva -ehdotuksia voi lähettää MT:n toimitukseen osoitteeseen lukijankuva@maaseuduntulevaisuus.fi. Julkaistuista kuvista maksetaan palkkio.

KOLUMNI: KATJA KOLJONEN

Tapaus lastensuojelu

Suomesta tuskin löytyy ketään, joka ei olisi lähiaikoina päivitellyt, mikä mättää lastensuojelussa. Käsillä on Suomen rikoshistorian iljettävimmäksi luonnehdittu oikeudenkäynti, jossa isää ja äitipuolta syytetään ekaluokkalaisen Eerikan kiduttamisesta ja murhasta.

Eerikasta tehtiin 11 lastensuojeluilmoitusta. Huolissaan olivat naapurit ja opettajat. Mikä meni pieleen? Miksi läpi tytön elämän jatkuneeseen pahoinpitelyyn ei puututtu?

Pahoin pelkään, että lastensuojelua kuormitetaan tyhjänpäiväisillä ilmoituksilla. Sen, että poliisi yllättää 17-vuotiaan heilumassa kaljapullo kädessä paikallisen nuorisotalon pihalla, ei pitäisi olla lastensuojelun asia.

Kaikki yli 15-vuotiaita koskevat asiat voitaisiin käsitellä jotenkin muuten. Sen ikäiset ovat jo rikosoikeudellisessa vastuussa tekemisistään. Kenties huomautus nuorelle riittäisi ja samalla kevenisi lastensuojelunkin taakka.

Uskon, että lastensuojeluilmoituksia tehtaillaan paljon myös kostomielessä. Katkerat eksät voisivat miettiä, onko kiusanteon väline toimiva, jos se hidastaa avun saamista ”oikeille eerikoille”.

Pahoin pelkään, että lastensuojelua kuormitetaan tyhjänpäiväisillä ilmoituksilla.

katja.koljonen@maaseuduntulevaisuus.fi

Eräs tapaus tuttavapiiristäni hätkähdytti. Siinä lapsiperheen isä ratkesi ryyppäämään ja kävi väkivaltaiseksi. Äiti otti eron, eikä katkeroitunut isä halunnut vuoteen edes tavata lapsiaan.

Siinä vaiheessa kaikki lastenhoitoapu sukulaisilta tuli tarpeeseen, kun äiti kävi töissä ja kunnosti uutta asuntoa perheelleen.

Korkeasti koulutetun äidin työ sisälsi myös jonkin verran matkustelua. Silloin lasten mummo huolehti arjen pyörittämisestä. Nuorimman, yhdeksänvuotiaan tytön, läksyt jäivät kuitenkin jonkun kerran tekemättä.

Mitä siinä tilanteessa teki opettaja? Moitti tiukassa tilanteessa olevaa yksinhuoltajaa matkustelusta ja teki perheestä lastensuojeluilmoituksen. Koko suku tyrmistyi, sillä lapset ovat kaikin puolin hyvinvoivia.

Nyt äiti jännittää, uskaltaako hän enää lähteä työmatkalle. Jokaisesta matkasta kuulemma pitäisi raportoida opettajalle. Uskaltaako äiti jatkossa enää kertoa kellekään, vaikka lasten kanssa tulisi jotain todellisia ongelmia? Hänestähän on tehty jo lastensuojeluilmoitus ja perhe elää suurennuslasin alla.

Minun lapsuudessani läksyjen laiminlyönti johti korkeintaan nuhteluun ja merkintään reissuvihossa. Tsemppaaminen palkittiin todistuksessa. Ei siihen mitään lastensuojelua tarvittu väliin. Ei, vaikka meidänkin perheessä matkusteltiin ja tehtiin vuorotyötä.

Voi olla, että lakimuutos, joka velvoittaa muun muassa opettajat, terveydenhoitajat ja seurakuntien työntekijät raportoimaan havaitsemistaan poikkeuksista, on lisännyt lastensuojeluilmoitusten määrää. Ilmoitusperusteiksi on listattu muun muassa ”jatkuva koulunkäynnin laiminlyöminen” ja ”perheen erittäin heikko taloudellinen tilanne”.

Tietenkään en kannusta laiminlyömään lastensuojeluilmoituksen tekemistä, jos ilmoitukselle on syytä. Ensin voi kuitenkin kysyä kunnan lastensuojeluviranomaiselta neuvoa, vaatiiko tapaus virallista ilmoitusta.

Tuntematta sen enempää käytäntöjä, toivon, että teinien tempaukset, epäillyt pahoinpitelyt ja seksuaaliset hyväksikäytöt laitetaan eri kiireellisyysluokkiin. Tapaus Eerika ei saa toistua.

LEHTIKATSAUS

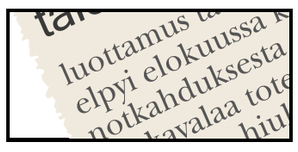

Terveellistä lähiruokaa

Etelä-Suomen Sanomien mukaan uusi selvitys osoittaa, että pohjoismainen ruoka on terveellistä.

”Terveellinen pohjoismainen ruokavalio koostuu lähiruoasta. Tavanomaiseen ruokavalioon kuuluvat eläin- ja maitorasvat on hyvä korvata rypsiöljyllä tai kasvipohjaisella levitteellä. Maitotuotteista terveellisiä ovat rasvattomat tai vähärasvaiset ruoat.”

”Tutkimus on erityisen ajankohtainen juuri nyt, kun keskustelu ruoan alkuperästä käy vilkkaana.”

”Kannattaisiko suomalaistenkin vähentää einesten syömistä, käyttää raaka-aineena lähellä tuotettuja aineksia ja valmistaa ruokansa itse. Tuore tutkimus nostaa lähiruoan sille kuuluvaan arvoon.”

Turkisaloite ei menesty

Eduskunnassa tehdään **Lapin Kansan** mukaan ensi viikolla historiaa, kun käsittelyyn tulee maan ensimmäinen kansalaisaloite.

”Lähes 70 000 ihmisen allekirjoittama ’Turkistarhaton Suomi’ tuskin saa eduskunnan enemmistöä taakseen.

Turkistarhaus työllistää suoraan 4 500 ja välillisesti 13 000 suomalaista. Työpaikat sijoittuvat sinne, missä korvaavaa työtä on vähän.

Tarhauksen vankimmat vastustajat löytyvät vihreiden joukosta. Heidän ydinalueilla – isoissa kaupungeissa – ei ole tarhoja. Siksi puolueen on helpompi vaatia tarhauksesta kuin esimerkiksi kivihiilestä luopumista. Viimeksi mainitun käyttö onkin lisääntynyt, kiitos vihreiden turvelinjausten. Kansalaisaloiteoikeus on sinänsä hyvä asia. Se herättää keskustelua kansan tärkeinä pitämistä asioista ja pakottaa kansan valitsemat edustajat paljastamaan korttinsa myös niissä asioissa, joista ei tunteen, eikä aatteen paloa puutu.”

Lapsen paras etusijalle

Hämeen Sanomien mielestä päivähoito-oikeudesta käytävässä keskustelussa etusijalla pitää olla lapsen etu.

”Koti on lapselle paras paikka, tai ainakin sen pitäisi olla. Valitettavasti koti saattaa kuitenkin olla lapselle myös paikoista pahin.

Päähuomion pitää olla lasten oikeuksissa. Ne pystytään edelleen takaamaan tasa-arvoisimmin, kun kaikilla on yhtäläinen oikeus hoitopaikkaan.”

”Kuka sanoisi ja millä perusteilla, kenellä pienokaisella on oikeus täysaikaiseen päivähoitoon ja kenellä ei? Perheiden elämäntilanteet ovat hyvin vaihtelevia, eikä kaikkia hoitopaikan tarpeeseen vaikuttavia asioita saada välttämättä edes selville.”

”Varhaiskasvatuslakia ollaan parhaillaan uudistamassa, ja ainakin Kuntaliitto on ilmaissut, että päivähoito-oikeutta voisi hyvin rajata. Säästöt päivähoitomenoissa olisivat mahdollisesti hyvinkin huomattavia, mutta samalla erittäin lyhytnäköisiä.

Lasten hyvä hoito, kotona ja päivähoidossa, on parasta ongelmien ennalta ehkäisyä.”